భారతదేశానికి స్వస్తిచెప్పి, భారతిని దాస్య శృంఖలాలనుంచి విముక్తిగావించి దేశాన్ని స్వతంత్రంగా చేసుకున్న పర్వదినం వచ్చింది.

వాడవాడలా, పల్లెపల్లెలా, వీధివీధులా, ఇంటింటా అశోకచక్రయుత జాతీయ త్రివర్ణపతాకలు పచ్చటి తోరణాలతో అలంకరించి, జయభేరులతో, మంగళగీతికలతో మాతృస్తవముచేసే పర్వదినమిది.

ప్రతి భారతీయుని హృదయం ఆనందంతో పరవళ్లుత్రొక్కి సభల్లో, సమావేశాల్లో పాల్గొని తన్మయం పొందే సుదినం.

ప్రసాదు పావిట్లో పక్కమంచంలో మధ్యగా కూర్చొని మాసిన గడ్డాన్ని వ్రేళ్ళతో తడుముకుంటూ ఇంటికప్పుపై దృష్టి నిగిడ్చి ఏమో ఆలోచిస్తున్నాడు.

శ్రీ సింగరాజు లింగమూర్తి

"అమ్మమ్మా..నాకు జ్వరం ఎప్పుడు తగ్గుతుందే?" అని తన కుమారుడు ముద్దమాటలతో పక్కగదిలోంచి ప్రశ్నించడం విని దృష్టిమరల్చి గదివైపుకు చెవులు నిగిడ్చాడు ప్రసాదు.

"తగ్గుతుందిబాబూ.. తగ్గ[illegible]ది... వెంటనే తగ్గుతుందా మరి"

"అమ్మమ్మా...నాన్నను డబల్ రొట్టె తెమ్మనవే"

ఆమాటలు వింటుంటే ప్రసాదం తన చేతకానితనానికి నొచ్చుకున్నాడు. హృదయం బాధావహమైంది. ఇక అక్కడ కూర్చోలేక పోయాడు. మంచంమీదనుంచి లేచి, పైన ఉత్తరీయం వేసుకుంటానికని బట్టల స్టాండుదగ్గరకు వెళ్ళాడు. అక్కడే ఎదురుగా గోడమీదవున్న భార్యఫోటో మీద అప్రయత్నంగా అతని దృష్టిపడింది. క్షణకాలం అలాగే స్తబ్ధతగా నిలబడ్డాడు. కళ్లల్లో నీళ్ళు గిర్రున తిరిగాయి "క్షమించు సుమతీ... నామూలంగా బలియైపోయావు... మన నోములపంటను నీ బంగారు కొండను కాపాడే శక్తినియ్యి సుమతీ" అంటూ ఉత్తరీయంతో కళ్లు తుడుచుకున్నాడు. ఫోటోలో సుమతి చిరునవ్వు, అరమోడ్పుకళ్ళలో చిందులాడే చల్లదనం ప్రసాదును కొంత ధైర్యపరిచాయి. చరచరా వీధిలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

* * *

ప్రసాదు బి. ఎ. చదువుతూండగానే తండ్రి మృతిచెందాడు. ఆ సంవత్సరంలోనే సుమతి కాపురానికి వచ్చింది. పరీక్షలు అవడంతోనే స్వగ్రామం వచ్చాడు. ప్రసాదు భారతమాత దాస్యపు మూల్గులు, బీదప్రజల ఆర్తనాదాలు అతణ్ణి ఉద్వేగపరిచాయి. స్వాతంత్ర్య సమరానికి ముందంజ వేయండనే గాంధిమహాత్ముని శంఖారావం ప్రసాదును పులకితుణ్ణి చేసింది. అప్పటినుంచి జాతీయోద్యమంలోదిగి, అవిరళకృషిచేసి 16 గ్రామాలకు నాయకుడై, జిల్లా ఉద్యోగులను గడగడ లాడించాడు. దేశమంతటా సత్యాగ్రహోద్యమం ప్రారంభమై అచంచల దీక్షతో సాగుతున్నది. ప్రసాదు తన 16 గ్రామాల స్వచ్ఛందకులతో సత్యాగ్రహం ప్రారంభించాడు. గ్రామగ్రామంలో జాతీయ పతాకాలను ప్రతిష్టాపిస్తూ ముందుగ్రామానికి సాగిపోతున్నాడు. ప్రభుత్వదండు ప్రసాదును వెన్నాడి, అతను ప్రతిష్టాపించిన పతాకాలను పెరకివేస్తూ, కొంతమంది స్వచ్ఛందకులను పట్టుకుంటూ, ప్రసాదును అరెస్టు చేయటానికని అతని వెనకనే దొంగదారుల నుండి ముందుకు పోతున్నారు. ప్రసాద నిలబడి గంభీరంగా ప్రసంగిస్తుంటే బాలురసైతం ఉద్రిక్తులై సత్యాగ్రహులలో పాల్గొని జయ జయ నినాదాలు చేస్తూ ఉద్యమాన్ని ముందుకు తీసుకుపోతున్నారు ప్రసాదును పట్టుకోలేక పోలీసులు విసి

వేసారి పోయారు. ప్రసాదు జిల్లాలోగల 24 గ్రామాలలో జాతీయ పతాకల నెలకొల్పి, యువకులను ఉద్రిక్తపరచి, జిల్లా కోర్టుముందు స్వచ్ఛందకులతో సత్యాగ్రహం జరుపుతూ తానే స్వయంగా పోలీసులకు పట్టుబడి జైలుకు వెళ్ళాడు. జైలులో కూర్చున్న తర్వాత తన ఇల్లు, సంసారం స్ఫురణకు వచ్చింది.

ప్రసాదుకు చెప్పుకోదగిన పెద్ద ఆస్తిపాస్తులేమీ లేవు. కొంత తన బి. ఏ. పట్టాకే అయిపోయింది. మిగిలిందాంట్లో చాలాభాగం జాతీయోద్యమానికే వినియోగించాడు. ప్రసాదు జైలుకు వచ్చేముందు తల్లి జబ్బుతో వుంది. సుమతి నిండు గర్భవతి. కాస్త చేయూత నిచ్చే బంధువులు కూడా ఊళ్ళో లేరు. అటువంటి పరిస్థితులలో అతను జైలుకు వెళ్ళాడు. అతణ్ణి ఒక జైలులోకాక, దేశంలోని ఇతర పేరు మోగిన జైళ్ళలోకూడా తిప్పేవారు. అందువల్ల ప్రసాదుకు, అతని కుటుంబానికీ అంతగా ఉత్తర ప్రత్యుత్తరాలు జరగడానికికూడా అవకాశంలేక పోయింది. ప్రసాదు ఎంత ధైర్యశాలియైనా, కన్నతల్లి, కట్టుకున్న భార్యా తలపునకు రావడంతో హృదయం బ్రద్దలయేట్టు దుఃఖిస్తూ అలాగే జైలు జీవితం గడిపాడు.

దేశం స్వతంత్రమైంది. రాజకీయ ఖైదీలను విడుదలచేశారు. ప్రసాదు తిరిగి ఇంటికివచ్చాడు. కాని అతనికి ఆనందానికి బదులు విచారమే అయింది. తల్లి అసువులు బాసింది. భార్య జబ్బుతో ఉంది. పుట్టిన పిల్లవాడు సీతలాగున్నాడు. ఇంట్లో పూట జరగటమే కష్టమైంది. నోటి మంచితనాన అలాగే సంసారాన్ని జరుపుకుంటూ వస్తున్నాడు. రోజురోజుకూ సుమతికి జబ్బు పెరగటమేకాని తగ్గటమంటూ లేకపోయింది. తగిన మందు వాడకపోతే ప్రయోజనంలేదని డాక్టరు సలహా ఇచ్చాడు. ప్రసాదుదగ్గర చిల్లిగవ్వ లేదు. దేశంలో ఎన్నోమార్పులు వచ్చాయి. తనతోటి జాతీయవాదులంతా పెద్దపెద్ద ఉద్యోగులయ్యారు. తను ఉద్యోగానికి దరఖాస్తు చేస్తే పరిశీలించే దిక్కు లేక పోయింది.

ప్రసాదు ఆత్మాభిమానం కలవాడు. ఒకళ్ళముందరనిల్చి చేతులు నలుపుకుంటూ కాళ్ళావేళ్ళాపడి పని నెరవేర్చుకొనే ఆత్మవంచకుడుకాదు. తోటిమానవునికి సహాయం చేయటమే తన పరమధర్మంగా భావించి ఆచరించేవాడు. ఎవరన్నా కష్టంలోగానీ ఉన్నారంటే తన శాయశక్తులా సాయపడేవాడు. అతని సేవాతత్పరతను అందరూ ఓహోహో అనే వారేకానీ అతనికి కష్టం వచ్చినప్పుడు తమకేమీ తెలియనట్టూ, సంబంధంలేనట్టూ నటిస్తారు. ఎక్కడైనా సభలు జరుగుతున్నాయంటే రెక్కలు కట్టుకొనివెళ్ళి వాలేవాడు. ఫలానా సభకు వచ్చి ఉపన్యసించండని ఆహ్వానించినా, ప్రసాదుకు రైలుఖర్చులైనా ఇచ్చేవారు కాదు.

రోజులు గడుస్తున్నాయి. సుమతి ప్రమాదావస్థకు వచ్చింది ప్రసాదు హృదయానికి శాంతిలేదు. ఏ నిమిషం ఎలాఉంటుందోనని భయపడసాగాడు. మందూమాకుల కోసం, స్నేహితుల్ని సహాయంచేయమనీ, తర్వాత తీర్చుకుంటాననీ ప్రాధేయపడ్డాడు. కాని అతని మొరలాలకించేవారు లేకపోయారు. తన ప్రియమైన భార్యకు మందుఇప్పించే శక్తిలేని తన దౌర్భాగ్యాన్ని నిందించుకున్నాడు. సుమతి ఆ పసికందుని, ప్రియభర్తను వదిలి కళ్ళుమూసింది. ప్రసాదు ఆ పసికందుని హృదయానికి హత్తుకొని దిక్కులేని పక్షిలా విలపించాడు. సుమతి గతించాక, ఇంక తను బ్రతికేందుకని విరక్తిపడ్డాడు. కాని ఆ పసికందు గతేమిటని ఆలోచించి తనకు తానే ధైర్యం తెచ్చుకున్నాడు. బంధుత్వం ఉండటంవల్ల, అత్తగారికి వేరే బాదరబందీ లేకపోవటంవల్లా, ప్రసాదు అత్తగారు బిడ్డను పెంచుతూ అతని ఇంటనే ఉండిపోయింది.

ప్రజామంత్రులు రావడంతో, వారి అండతో ఎన్నో కార్యాలు చక్కబెట్టుకొని ప్రసాదుమిత్రులు వందలూ వేలూ ఆర్జిస్తుంటే ప్రసాదుకు ఆశ్చర్యం, అసహ్యం కూడా కలిగింది. “ఇది మోసం, అన్యాయం” అని ప్రసాదు మిత్రులతో వాదించేవాడు, “ఓరి పిచ్చివాడా! నీ సిద్ధాంతాల ప్రకారం నడిస్తే మేమూ నీలాగే తయారై, ఒకరిదగ్గరకువెళ్ళి చేయి జాపాల్సివచ్చేదే” నని యెద్దేవాలు చేసేవారు. “ఈరోజుల్లో న్యాయం, ధర్మం అని కూర్చుంటే, మన పని పిట్టంగట్టాల్సిందే” ననికూడా వాళ్ళు ప్రసాదును హెచ్చరించారు. కాని ప్రసాదుకు వారి తత్వం నచ్చలేదు.

రాజకీయ బాధితులకు భూప్రదానం అని ప్రభుత్వం ప్రకటించింది. మిత్రుల ప్రోద్బలంతో ప్రసాదుకూడా తన కృషిని, తను స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో తిరిగి ఎన్నిసార్లు జైళ్ళకు వెళ్ళిందన్నీ వివరిస్తూ దరఖాస్తు పెట్టుకున్నాడు. ప్రభుత్వ భవనాలచుట్టూ, ఉన్నతాధికారులచుట్టూ తిరిగి, కాళ్ళావేళ్ళాపడీ, లంచాలుపోసి, లేక వస్తురూపేణా లంచాలిచ్చి చాలామంది మంచిమించి భూముల్ని సంపాదించారు. ప్రసాదు దరఖాస్తు పెట్టుకున్నాడేకాని ఎవరినీ ఆశ్రయించలేదు. కాళ్ళావేళ్ళా పడలేదు. ఏరూపేణా లంచంకూడా ఇవ్వలేదు. అధమం వారిని కలిసి, నీవు ఇంద్రుడవూ, చంద్రుడవూ అనీ, దానకర్ణులనీ, స్తుతించనైనాలేదు. అందుచేత ప్రసాదుదరఖాస్తు చెత్తబుట్టపాలే అయింది.

భుక్తి గడవటంకోసమని ఉద్యోగానికి ప్రాకులాడాడు. బ్రాహ్మణవంశంలో పుట్టకపోయి నట్లయితే ఉద్యోగం సులభసాధ్యమే అయేదికానీ, బ్రాహ్మణుడవడంచేత ఉద్యోగం దొరకడం కష్టమే అయింది. తప్పనిసరిగా ఉద్యోగం చేయవలసి రావడంతో ఓ పత్రికాలయంలో చేరాడు, వచ్చేజీతం ఇరవైరోజులకైనా చాలేది కాదు. యజమాని అహంకారానికీ, నీచప్రవృత్తికీ తొందరలోనే ఉద్యోగానికి తిలోదకాలిచ్చాడు.

ఇప్పుడు ఇల్లుజరగడమే కష్టమైపోయింది. స్వాతంత్ర్యంవచ్చి మూడు వసంతాలు గడుస్తున్నాయి. ఈమూడు వసంతాలలోనూ దేశంలో ఎన్నో మార్పులు జరిగాయి. కాని ప్రసాదు జీవితంలోమాత్రం భార్యావియోగం, తత్సంబంధ క్లేశాలూ తప్ప ఆర్థికంగా మార్పేమీలేదు. ప్రసాదులో నేకాదు అతనిబోటి మధ్యతరగతి ప్రజానీకంలోకూడా చెప్పుకోతగ్గ మార్పేమీ రాలేదు. ప్రసాదు ప్రియమిత్రుడు రామం లేకపోయినట్లయితే ఏనాడో విరక్తితో అసువులు బాసేవాడు. గ్రుడ్డిలో మెల్లలా, ప్రసాదుకంటే రామం కాస్తకలవాడు. ప్రసాదు ఆదర్శాలనూ, మనోగతాభిప్రాయాలనూ అర్థం చేసుకున్నవాడవటంవల్ల రామం అతనికి అండగా ఆర్థికంగా సహాయపడేవాడు. రామం సహజంగా ఉద్రేకి. మొహంఎదుట వారిలోని కుళ్ళును బయటపెట్టి విమర్శించేవాడు. రామం ప్రసాదుకు కడిభుజంగా ఉన్నాడనే నెపంతోనూ, అతని నిష్కర్షవాదనా విమర్శనలు తమకే వేళప్పుడు హాని కూరుస్తాయోననీ కొంతమంది పెద్దలు, ప్రభుత్వ ఏజంట్లు అతనికి కమ్యూనిస్టు అనే బిరుదుక్రింద కొన్ని కల్పిత నేరాలుమోపి జైలుకు పంపారు.

నారసింహ లేహ్యము

బంగారు చేర్చబడినది. మేహము, విశ్యాక నిస్పత్తువ శుక్లనష్టమును హరించి బలమును కాంతిని వీర్యవృద్ధిని కలిగించు వరప్రసాదము—

తు॥ డబ్బి రు. 3-4-0 పోస్టేజి 10 అ.

పి. సి. ఏ. & కంపెని.

పెరిదేపి-నెల్లూరు జిల్లా.

దానితో ప్రసాదుకు రామం అడంపోయింది. ఇదీ ప్రసాదు వెనకటి గాథ.

... ...

ప్రసాదు ఇంటినుంచి బయలుదేరి వీధుల వెంట నడుస్తున్నాడు. అడుగులు నీరసంగా పడుతున్నాయి. పాపం... ప్రసాదు కడుపునిండా తిండితిని రెండురోజులైంది. పైగా కన్నకుమారునికి తీవ్రజ్వరం. డబ్బురొట్టి కావాలని కుమారుడు అమ్మఅమ్మను కోరిన స్వల్పకోరిక, తన అసమర్థతా మొదలైన ఆలోచనలే అతను నడుస్తున్నా బుర్రలో రేకెత్తుతున్నాయి. తన అసమర్థతవల్లే తన ఆత్మేశ్వరిని బలిచేశాడు. ఇప్పుడు కుమారుడు......కాదు కాదు...అదెన్నటికీ కాజాలదు...అమంగళం ప్రతిహతం అవుగాకయని ప్రసాదు మనస్సులోనే అనుకొని. చిట్టితండ్రిని చిరంజీవిగా చేయమని తాను నమ్మిన భారతమ్మనే ప్రార్థించాడు.

ప్రసాదు తన కుమారుని కాపాడాలంటే, తన కుమారుని భావి భారతపౌరుని చేయాలంటే, తనకు ఉద్యోగం దొరికి జీవితం ప్రశాంతంగా జరగాలంటే ఒక్కటే మార్గం ఉందని ప్రసాదుకు తెలుసు. "నీవు నేను చెప్పినట్లువింటే నీకు నిమిషంలో మంచి ఉద్యోగం దొరుకుతుంది. కావలసినంత డబ్బు వస్తుంది...నా పిల్లని చేసుకో...ఆలోచించు" అని ఒక పెద్దనాయకుడు, ఇప్పుడొక ఉన్నతోద్యోగి లోగడ అన్నమాటలు ఇప్పుడు మరొకసారి అతనికి వినిపించాయి.

ఆ ఉన్నతోద్యోగి కూతురు కూడా బి. ఏ. చదివింది. ఆమె దృష్టిలో పురుషులంటే స్వార్థపరులనీ, "వాళ్ళు మన కాళ్ల బూట్లను తుడవడానికికూడా అనర్హు" లనీ మహిళా సభల్లోనూ, స్త్రీ అభ్యుదయ పత్రికల్లోనూ ఏకరువుపెట్టి, వివాహం చేసుకోనని ప్రతిజ్ఞ పట్టింది. చివరికి ప్రకృతికిలొంగిపోయి. సహజదగా యౌవనంలో కలిగే కామోద్రేకాన్ని అరికట్టలేక, ఓరాత్రి ఓ యువకునికి దాసోహమంటూ లొంగిపోయింది. తనప్రజ్ఞ తలపునకు రావడంతో కోల్పోయిన శక్తికోసం ప్రాకులాడింది. కాని ఏం లాభం? కాలుజారిన ఫలితంగా గర్భవతియై, తోటివాళ్లలో తలెత్తలేమనే కారణంగా రహస్యంగా గర్భవిచ్ఛిత్తి చేసుకొని, సంఘంలో తలెత్తుకుతిరిగే చదువుకున్న విశాలహృదయంలేని మహిళ. పాపం దాగదన్నట్టు ఈ రహస్యం బట్టబయలే అయింది. అయినా ఆ ఉన్నతోద్యోగిముందు నోరెత్తేవారెవరు? కాస్త ప్రసాదుకు దూరపు బంధుత్వంవల్లా, కూతురు వివాహానికి అంగీకరించటంవల్లా ఆ ఉన్నతోద్యోగి ప్రసాదును తన అల్లుని చేసుకుందామని కుతూహలపడ్డాడు. ప్రసాదు నిరాకరించాడు. తన్మూలంగానే కష్టపడ్డాడు. పరిస్థితులు అనుకూలంగా లేకపోవడంతో ప్రసాదు తన అంగీకారాన్ని ఆ ఉన్నతాధికారికి తెలుపుదామనే ఇంటినుంచి బయలుదేరాడు. తనకింతకంటే గత్యంతరం లేదనికూడా తెలుసుకొనే సాహసించాడు.

ప్రసాదు వీధులవెంట నడుస్తున్నాడు. వీధివీధులా అశోకచక్రయుత త్రివర్ణపతాకలు పచ్చటి తోరణాలతో అలంకరించి ఉన్నాయి. ముఠాలు ముఠాలుగా కాంగ్రెసు వాలంటీర్లు జాతీయ గీతాలు పాడుకొంటూ తిరుగుతున్నారు. ఇవన్నీ తనను పట్టనట్టే ప్రసాదు ఆ ఉన్నతోద్యోగి ఇంటికివెళ్ళాడు. ఆ ఉద్యోగి కూతురు చిరునవ్వుతో గుమ్మంలోనే స్వాగతమిచ్చింది. తెచ్చిపెట్టుకున్న నవ్వుతో ప్రసాదు ఆమె స్వాగతాన్ని స్వీకరించే లోనికి వెళ్ళాడు. ఆ ఉన్నతాధికారికి తన అంగీకారం తెలియజేసి పరిస్థితిని వివరించాడు. వెంటనే ఆ అధికారి డాక్టర్ను పిలిపించి "ప్రసాదూ తొందరగా తిరిగిరా, ఇప్పుడు నీవు బహిరంగసభలో ఉపన్యసించాలికాబోలు" అన్నాడు. "క్షమించండి...ఇక ఎక్కడా, ఎప్పుడూ ఉపన్యసించను...అది మినహా మీరు చెప్పినట్లు వింటా" నని సెలవుతీసుకొని బాధాహృదయంతో డాక్టరువెంట వెళ్ళాడు. ప్రసాదు ఉపన్యసించనని విరమించుకున్నా గ్రామంలో అంతా అతని ఇంటికివెళ్ళి బలవంతాన తీసుకువచ్చి సభలో ప్రసంగించమన్నారు. ఆ ఉన్నతాధికారే అధ్యక్షపీఠాన్ని అలంకరించాడు. ప్రసాదు దేశంలో ఇప్పుడున్న యథార్థస్వరూపాన్ని తన ప్రసంగంలో వివరించాడు. అతని గంభీరోపన్యాసానికి ప్రేక్షకులు శహబాస్ అంటూ కరతాళధ్వనులు చేశారు. తర్వాత అధ్యక్షుడు ముగింపులో ప్రసాదు కార్యదక్షతను, అతని విశాల హృదయాన్నీ, ప్రస్తుత పరిస్థితినీ వివరిస్తూ, త్వరలోనే అతనిని తన అల్లునిగా చేసుకొనే భాగ్యం కలుగబోతున్నదనీ అన్నాడు. "శుభస్య శీఘ్రం...ప్రసాద్ జిందాబాద్" అంటూ సభికులు నినాదాలు చేశారు.

ప్రసాదు తన ఆత్మద్రోహానికీ, ఆత్మవంచనకీ సిగ్గుపడి, తలవంచుకొని నిట్టూర్చాడు.

తెలుగు మెఱుగులు

గ్రంథకర్త: వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి,

తెలుగుదనము, తెలుగు సంప్రదాయాలు తెలుగుభాష అవతరించిన విధము. తెలుగు తేటదనము, తెలుగుకవితాపారమ్యము శాస్త్రి గారి పాతిక ముప్పయి సంవత్సరాల సాహిత్య కృషి ఇందులో మూర్తీభవించి యున్నది. వెల రు. 2/- తపాలాఖర్చులు 0 7-0.

మేనేజరు, ఆంధ్రగ్రంథమాల,

నెం. 7, తంబుచెట్టి వీధి, మదరాసు.

గనోక్విక్